

Iroun Beretitenti Thomas S. Monson

Te Kakaitau bon te Bwaintangira mai Karawa

Te nano ae kimwareirei. . . e roko man kaotan kakaitau nakon Tamara are i Karawa ibukin Ana kakabwaia ao nakoia ake a katomimiira ibukin bwaai ni kabane ake a uotii nakon maiura.

Aio ai bon te tetere ae rangi ni kakukurei. Ngke I rineaki bwa te Beretitenti n te Ekaretia, I taku “Nna katokaa te nakoa teuana iaou. Nna riki bwa te atuwaitia n te Kuaea n te Tabanaeko.” I rangi ni kakanonga n au kuaea!

Tinau e taku n te taina nakoio, “Tommy, I rangi ni kakanonga ni bwaai ni kabane ake ko a tia ni karaoi. Ma iai teuana au rongorongo ae N na tuangko. Ko bon riai n tiku n te biano.”

Ngaia are I a nakon te biano ni Katanga te kuna teuana nakoina: “Ti a nako, [ti a nako] nakon te rekenibong.”¹ Imwiina I kiitina toan ramwana, ao e rabwatai.

I iangoia. I angoa tamau. I iangoia ni kabane Mataniwi ni Kabuta ake a tia ni karekea te bitaki nakoio, ao tabeman, n ikotaki ma aine ake akea

buuia ake I a tia ni kawariia—85 mwaitia—ma aia moa n te ai n umuum, n tabetai e karoko mwaitin aia mwane n aia buua.

I kawara temanna n te bwakanako n tai n te tairiki teuana. E a nukani-bong, ao I nako ni mwengaia kaara, ao e taku neiere e butimwaeia taan roko, “I taku bwa e a matu, ma e tua-ngaki bwa nna kakoaua ni kautia, ma e taku, ‘I ataia e na bon roko.’”

I taua baina; e wetea arau. E bon taratara. E katika baiu nakon riana man taku, I ataia ae ko na bon roko. N na kanga n aki kona n roko?

Te katangitang ae tangiraoi e rii-nagni n te aro anne.

Tariu ao mwaneu aika kam tangiraki, ti a tia n ongora rongorongan koaua, ma kantaninga, ao te tangira. Ara iango a rairaki nakon Teuare e mate ibukin ara bure, are E kaota

nakoira te kawai nakon te maiu ao ti na kanga n tataro, ao ni karaoi man oin Ana mwakuri kakabwaia nako ibukin te beku—riki bon ara Uea ao ara Tia Kamaiu, Iesu Kristo.

N ana boki Ruka, te mwakoro 17, ti wareka Taekana:

“Ao ngke e nako Ierutarem, ao e ri nukan Tamaria ma Kariraia.

“Ao ngke E rin n te kawa teuana, ao [a kaitibo] ma Ngaia Tengaun te aomata aika rebera, ao a tei i kiraroa.

“Ao a kanene bwanaia, ao a kangai, Iesu, ae te Tia reirei, Ko na nanoangaira.

“Ao ngke E noriia, ao E kangai nakoia, Kam na nako ni kaotingkami nakoia ibonga. Ao ngke a nako, ao a kaitiakaki.

“Ao temanna n uakekei, ngke e noriia bwa e kamaiuaki, e rairaki n oki, ao karaoiroa te Atua n te bwana ae korakora,

“Ao e bwaka ni bobaraaki i rairiki waena, ni kaitituaraoia: ao te I-Tamaria teuarei.

“Ao e taetae Iesu ni kangai, Tiaki a kaitiakaki Tengaun? Ao a nga uake ruaman?

“Ao aki noraki akana a rairaki n oki ni karaoiroa te Atua, ba ti te irua aei.

“Ao e taku nakoina, Tei rake, nako e kamaiuko am onimaki.”²

Rinanon te reitaki ma i karawa, naake rebera ake a kamaiuaki man te maraki, ni kauarerekeia te mate ao n anganaki te maiu ae boou. Kaotan tamaroan te karabwarabwa iroun temanna n ana kakabwaia te Matita, ao te un Irouna n te aki karabwarabwa mairouia ake ruaman.

Tariu ao mwaneu, ti uringa n anga

ara karabwarabwa ibukin kakabwaia ake ti karekei? N anga raoi nanora ni kakaitau tiaki ngkai e ti buokira n ata ara kakabwaia, ma ni kaukan mata-roan nako karawa ao ni buokira n namakina ana tangira te Atua.

Raraou ae I tatangiria Beretitenti Gordon B. Hinckley e taku, "Ngkana ko maiuakina maium ma te kakaitau, ko aki nakonako ma te kamoamoa ao n tabeaianga, ao n iangoiko ibon iroum; ko nakonako ma tamnein te kakaitau are e riai iroum ao ni kakabwaia maium."³

N ana boki Mataio n te Baibara, iai naba tauan mwiin te karabwarabwa, n te tai aei are aron taraana iroun te tia Kamaiu. Ngke e mwamwananga n te rereua inanon tenua te bong, e raka iaon 4,000 aomata ake a iria ao ni mwananga ma Ngaia. E karekea te nanoanga nakoia, ngkai a tuai man amwarake inanon tenua te bong. E ngae n anne, Ana reirei, a titiriki irouia, "E na reke maia iroura n te rereua, te berena ae na kangaeia aomata aika a uanao?" N aron ae a mwaiti mai buakora, ana reirei a nora te bwai ae akea irouia.

"Ao e taku Iesu nakoia, iraua te berena i roumi? Ao [ana reirei] a taku nakoina, Itiua, ao ma ika aika a uarereke.

"Ao [Iesu] e tuangiia aomata bwa ana tekateka iaon tano.

"Ao E anai berena akeke itiua ma ika, ao *E tataro ni katituaraoi*, ao e tatabeutai, ao E anganii ana reirei, ao reirei a manga anganii aomata."

Taraia bwa te tia Kamaiu e anga te karabwarabwa n aron are e reke irouia—ao te kakai e roko: "Ao a bane n amwarake, ao a ngae: ao a ikoti nikiran kanaia ake a tatabeutaki, ao a on itikora te bwaene iai."⁴

Ti bane rinanon taai are ara kantninga e bane iaon bwai aika a karako, nakon are kakabwaia. E taekinna te tia wanawana mai Erene Epictetua (Epic-TEE-tus). "Bon te mwaane ae wanawana ae ake irouna te maraki ibukin bwaai ake akea irouna, ma e kukurei irouia ake iai irouia."⁵

Te kakaitau bon te tua mai karawa.

E taekinna te Uea, rinanon te kaotioti are e anganaki Iotebwa Timiti:

"Ko riai ni karabwa te Uea ae Atuan ni bwai ni kabane. . . .

"Ao akea te bwai ae kona ni kauna te aomata te Atua, ke akea ae kaitara unna, ma ti ake aki kaoti bwaai ake a karaoi ni baia."⁶

N ana boki Moomon ti tuangaki bwa "ti na maiuakina te karabwarabwa n tainako ibukin te akoia ae mwaiti ao kakabwaia are [te Atua] e karuo nakoim."⁷

E ngae ngke tera ara kanganga, ngaira aikai e mwaiti ae ti kona ni karabwarabwa iai ma ti na tei moa teutana ao ni iangoi ara kakabwaia.

Aio bon te tai ae tamaroa ni maeka n te aonaaba. Ngkai e mwaiti te kairua n te aonaaba n te tai aei, a mwaiti bwaai aika a eti ao a kairua. Iai taian mare aika a nakoraoi, utu ake a tangiria natiai ao n anga nanoia ni kabane nakoia, raoraoia ake a tabeaianga ibukira ao ni buokira, taan reirei ake a reireiniira. A kakabwaiaki maiura ni kawai aika akea warekaia.

Ti kona n tabekiirarake, ao tabeman naba, ngkana ti totokoia bwa ti na teimatoa n tiku iaon iango aika aki tau ao ni kabwebwerakea inanora te anua ni karabwarabwa. Ngkana te aki kakabwarabwa e na warekaki ibuakon te bure ae kakaiaki, ngkane te karabwarabwa teuana mai buakon waaki imarenaia naake a tamaroa. Tabeman a taekinna bwa te karabwarabwa tiaki ti ibukin te anua ae tamaroa ma bon te karo nakoia tabeman naba."⁸

Ti na kanga ni kabwebwerakea inanora te anua ni kakaitau? Beretitenti Joseph F Smith, te kaonoman ni Beretitenti n te Ekaretia, e katauraoa te reke. "Te aomata ae kakaitau e noora ae mwaiti n te aonaaba ae na karabwarabwa ibukina, ao irouna te raoiroi e kona ni karoa te buakaka. Te tangira e kona n taonanako te bakantang, ao te ota e kona ni kanakoa te roo ni maiuna." E reitianako, "Te bakantang e urua te kakaitau ao e katea iangoakim bon iroum n ana tabo. Ana mwaitira te

kukurei are iroura ngkana e mena tamnein te kakaitau ao te tangira iroura, ao ti kanga n taratara raoi ni kabwebwerakea, rinanon te waaki n tataro ni maiura, te anua ni kakaitau nakon te Atua ma aomata!"⁹

Beretitenti Timiti e tuangiira bwa te tataro ni maiura bon te kiing ibukin bwainakin te kakaitau.

Karaohan bwaai aika ti bwainii e na kona anganira te kakukurei? Tao e bon kona. E ngae n anne, bwaai akanne ake katauraoi te kukurei ae reitinko ao te kakaitau ni bwaai ake aki kona ni kaboaki n te mwane: ara utu, te euangkerio, rao aika tamaroa, marurungira, ara konabwai, ao te tangira ae ti karekeea mairouia ake irarikira. Man aki raoiroina, aikai bwaai ake ti kariaia anaana iroura n akea te kakaitau iai.

Te tia koroboki n taetae ni I-Matang Aldous Huxley e koreia, "Ni kabane aomata a kuri ni iai ni kabane irouia te korakora n ana bwai n akea te karabwarabwa"¹⁰

Tiaki toki ni kakeea te kakaitau nakoia aomata ake a karekea ara karabwarabwa. Ti riai n aki tataninga imwaain ae oimwi iroura ni kaota ara kakaitau. Taekinan temanna ae tatangiria ae a tia ni bua, temanna te mwaane e taekina nanokawakina n te kawai ae [taekinna]: "I uring boong aika a kakukurei ao au kantaninga n tainako bwa n na taetae nakon tanninga ake a mate te kakaitau nakoia inanon maiua, ao bwaai ake a karekei."¹¹

Buaia raora aika tangiraki e aki toki ni uota n tainako te kananokawaki nako nanora. Ti na kauarerekea te namakin n aron ae ti kona iroura n aron kakaotan ara tangira n tainako ao ara kakaitau nakoia. Ti na aki kona n ataia bwa ana waekoara bwa e ooi mwi.

Te nano ae kakaitau, ngkanne, e roko rinanon kaotan ara kakaitau nakon Tamara are i Karawa ibukin ana kakabwaia ao nakoia ake irarikira ibukin bwaai ake a reke inanon maiura. Aei e kainanoa te korakora—ni karokoa ae ti reiakina raoi ao ni

kabwebwerakea te anua ni kakaitau. N taai tabetai, ti namakina te kakaitau ao *n iangoia* ni kaota ara karabwara-bwa ma ti mwaninga ni karaoria ke ni katia. Tabeman a taku bwa “namakinan te kakaitau ao aki kaotakina kanga ti tebo ma aron niniran te bwaintangira ao ko aki anganako.”¹²

Ngkana ti rinanon kataaki ao kangananga inanon maiura, e kangaanga n tainako iroura bwa ti na uring kakabwaia. E ngae n anne, ngkana ti a tia ni kakaea raoi n ae tau ao n tarai a bwa e boni matoatoa, ti na kona n namakina ao n ataia bwa mwaitira ae ti a tia n anga.

I tibwauaia ma ngkami rongo-rongon teuana te utu are e kona ni karekei kakabwaia i nukan tain te kangananga ae matoatoa. Te rongorongo aei I warekia n ririki aika a bwaka nako ao ni kawakinna ibukin te rongorongo ae kaotia. E koreaki ioun Gordon Green ao n oti n te maekatiin n America e raka iaon nimabwi te ririki n nako.

Gordon e taekina aron rikirakena iaon ana bwaam i Canada, ngke tarina a kawaekoa n okira mwengaia man te reirei ngke tabeman ataei a takakaro n te boro ao n nako ni uaua. Tamaia, e ngae n anne, iai te korakora ni buokia bwa ana ota bwa aia mwakuri e rangi ni manena. Aio e rang ni koaua ai moarara riki imwiin tain te tai, ngke a kauringa tain te Kakaitau kaain te utu, bwa n te tai anne tamaia e anganii te bwaintangira ae tamaroa. E karaoa ware-bwaian aia bwai nako.

N tain te Kakaitau n te moaningabong e kairia nakon te ruu are iaan tano ma bukibuki n aboro, konteina ni beeti, taian kaeroti aika a baekinaki, taian buteta aika a baekinaki, ma taian beea, te koon, te bin, te tieri, te turoberii ao bwaai riki ake a kawakinaki ake a kaon n nen bwaai. E tuangiia natina bwa ana warekii bwaai ni kabane ma te karaurau. Imwiina e nako nakon te titoa ni bwai ao ni kataia ni kakaea bwa iraua te tan te uteute ikekei ao iraua te baoki ni kora n te kaenari. A warekii mwaitin kao, beeki,

moa, te teeki ao tain kuuti. E taku tamaia e tangiria n noria bwa a mena ia, ma a ataia bwa e tangiria bwa ana ataia, n tain te baka n amwarake, bwa mwaitira te kakabwaia are e a tia te Atua ni kakabwaiaia ma ngaiia ao ni moangare ibukin aia aoa ni mwakuri. N tokina, ngke a tekateka amwarake ma kanaia are e a tia ni katauraoia tinaia, te kakabwaia bon te bwai ae a namakinna.

E ngae n anne, E kaotia Gordon, bwa te Kakaitau e uringa ma te karabwarabwa bon te ririki are e tara n akea aia bwai are a kakaitau iai.

E waaki nako te ririki n ae tamaroa: iai nikiran kanaia maan, a mwaiti koraa, iai aia beeki aika a karenakoaki; ao tamaia iai ana mwane ae kaokoroa n te aro bwa n te tai teuana e na kona ni kaboa te bwai ni koro uteute—te mitiin ae tamaroa are aki toki ni miakinna taan ununiki bwa ana bwainna. Aio naba te tai are e roko iai te iti nakon aia taaun—e ngae ngke tiaki nakoia, ibukina bwa aki kona ni karekeea.

N te tairiki teuana ngke e uatii ana bareka aika a mwaiti tinan Gordon, tamana e roko ao ni onea mwiina ao n tuanga buuna bwa e na motirawa ao ni karaoa ana itutu. E taku, “Ko kabanea am tai ni karaoa te uaati nakon te matu. Ko iangoia ti kona n anganako ao ni karekeea te iti? E ngae ngke e ingainga n te kantanning anne, e kaooi ranimatana uoua te tai ngke e tabe ni iangoia te bwai ni koro uteute ae aki kona ni kaboaki.

Ngaia uean te iti e nakon aia rain n te ririki anne. E ngae ngke akea te bwai ae tamaroa, a karekeea te miitin ni uaati are e kona ni mwakuri ni kabanea te bong I bon irouna, ao wikin taura aika otamwaaka ake a katekeaki n tiriing. Akea manga te taura are e kaonaki n te oera, akea manga te wiiki ae na koreaki, akea manga uatian te bubu. Taura a anaaki man ruu ake ieta.

Rokon te iti n aia tabo n ununiki bon te kabanea ni bwai ae tamaroa ae riki n te ririki anne. N aron arokaia ngke a moanna n teberake man te

tano, e wakina bwakana te karau. Ngke e tabe n toki te ran, ai bon akea riki taian aroka aika a tiku. A manga wakina unikana, ma te karau ae mwaiti e bwaka nakon aroka man kabwabwai aroka n te tano. Aia buteeta a buakaka n te bokaboka. A kabonakoi tabeua kaao ao beeki ni kabane ao maan riki tabeman ake a tia n iangoia bwa ana kawakin, ni booia ae boraoi bukina bwa aomata ni kabane a na karaoa naba ae ti tebo ma aei. Bwaai ni kabane ake a taiaki n te ririki anne e karekeea te tokanikai are e karoiroa te angibuaka.

E manga roko tain te Kakaitau naba. E taku tinaia, “Tao ti nang manginga moa karaona n te ririki aei. Ai bon akea naba nikiran ara kuuti.”

E ngae n anne, ao n ingabongin tain te Kakaitau, taman Gordon e kaoti ma te rabiti ao n tuanga buna bwa e na kukanna. Ma aki kukurein nanona, e a wakina te mwakuri, ni kaotia bwa e na bon kabanea arona ni kukanna ngkai e matoatoa. Ngke e a katokaa iaon te taibora ma wakaana tabeua ake a nim ma ngaia, ataei a rawa ni kanna. E tang tinan Gordon, ao tamana e karaoa te bwai ae kamimi. E tamarake nakon te ru are ieta, e ana taura te oera, e uotia nakon te taibora, ao ni kaura. E tuangia natina bwa ana kamatea te taura te iti. Ngke e a manga ura te taura riki, aki kona ni kakoauana are e a tia n ro mai mwaina. A mimi bwa a kanga n noori bwaai nako n akean te taura ae rang n ota are e karekeaki man otan te iti.

E kakabwaiaki te amwarake, ao a bane n amwarake. Ngke e a tia te amwarake, a bane n tekateka n aki kakarongoa. E koroia Gordon:

“Man te nanorinano n otan te taura te raenten ae memeere ti a manga moanna n noraaba riki. . . .

“Bon te amwarake ae kangkang. Te rabiti ai aron kanakin te teeki ao te tokanikai ae aki tamaroa e kona n uringaki. . . .

“. . . Mweengara . . . e ngae ngke a mwaiti bwaai aika akea iai, ma e rangi ni kaubwai [nakoira].”¹³

Tariu ao mwaneu, kaotan te

kakaitau bon kaotan te akoi ao te kainerine; karaoaan te kakaitau boni karaoaan te akoi ao katei aika tamaroa; ma maiuakinna te kakaitau inanora e na ringa karawa

Ni kainnan te ingabong aei, au tataro ni ikotaki ma bwai ake ti kakaitau ibukiia, ti a karikirakea ara kakaitau nakon ara Uea ao ara tia Kamaiu, Iesu Kristo. Ana euangkerio ae mimitong e katauraoi kaekaan titiraki ibukin te maiu: I roko mai ia? Bukin tera ngkai ti mena ikai? E na nakea tamneira ngkana ti mate? Te euangkerio anne e uotira nakoia nake a maeka inanon te roo ootan te koaua mai karawa.

E reireinira bwa ti kanga n tataro. E reireinira bwa ti na kanga ni maiu. E reireinira bwa ti kanga ni mate. Maiuna bon Rongorongan te tangira. E kamaeua te aoraki; naake a bwaka e kaungaia; te tia bure E kamaiau.

N tokina, E tei n ti ngaia. Tabeman Abotoro a nanououa; temanna e kamwanea. Tautian Rom a kaikoaka

rarikina. Taan kamarua aika a un a anaa maiuna. N te tabuki i Korokota e kabaeki, Ana taeka n akoi, "Tamau, kabwara aia bure, bwa aki ata ae a karaoia"¹⁴

Antai te "aomata ae taonaki n te rawawata . . . man ata te korakai"?¹⁵ "Antai te Uea aei ae ana bwai te neboaki,"¹⁶ Uea uea? Ngaia ara Mwatita Ngaia ara tia Kamaiu. Ngaia natin te Atua. Ngaia te tia kaboa maiura. E anga ana kanikina, "Nakomai irai."¹⁷ E reireiniira, "Nako ao karaoa aron are I karaoia."¹⁸ E butiira, "kawakin au tua."¹⁹

Ti a bane ni Iriiria. Ti a bane ni ira Ana katoto. Ti a bane ni ongotaeka n Ana taeeka. Ni karaoaan aei, ti anga Nakoina te karabwarabwa ae te bwaintangira mai karawa.

Ma nanou ae koaua, nanou n au tataro bwa ti na kona, n maiura n tatabemanira nako, e na anga tamnein te kakaitau ae tamaroa. E na kaoon nanora, ao n akea tokina. N aran Iesu Kristo ae tabu. Amen.

BWAAI AIKA A NA TARAAKI

1. John Thompson, "Birthday Party," *Teaching Little Fingers to Play* (1936), 8.
2. Ruka 17:11–19.
3. *Ana Reirei Gordon B. Hinckley* (1997), 638.
4. Tara Mataio 15:32–38; katuruturuana a karinaki.
5. *The Discourses of Epictetus; with the Encheiridion and Fragments*, trans. George Long (1888), 429.
6. Doctrine ao Covenants 59:7,21
7. Aramwa 34:38.
8. Cicero, in *A New Dictionary of Quotations on Historical Principles*, sel. H. L. Mencken (1942), 491.
9. Joseph F. Smith, *Gospel Doctrine*, 5th ed. (1939), 263.
10. Aldous Huxley, *Themes and Variations* (1954), 66.
11. William H. Davies, *The Autobiography of a Super-Tramp* (1908), 4.
12. William Arthur Ward, in Allen Klein, comp., *Change Your Life! (Bita Maium!)* (2010), 15.
13. Adapted from H. Gordon Green, "The Thanksgiving I Don't Forget," *Reader's Digest*, Nobembwa 1956, 69–71.
14. Ruka 23:34.
15. Itaia 53:3.
16. Taian Areru 24:8.
17. Mataio 4:19.
18. Ruka 10:37.
19. Ioane 14:15.

Teachings for Our Time (Reirei Ibukin Ara Tai)

R eirei n te Nakoanibonga n te Merekiteraka ao Bootaki n Aine n te kaaua n Tabati e na kaineti nakon “Teachings for Our Time.” (Reirei Ibukin Ara Tai) A kona reirei n tatabeua nako ni katauraoaki man te maroro ae teuana ke e mwaiti riki ae a reke man maungatabu aika tibwa karaoaki. Beretitenti n titeiki ao mwakoro a kona n rinea te maroro ae a riai ni kabongana ke a kona n anga te tabe aei nakoia bitiobi ao beretitenti n te mwaanga. Taan kairiiri a riai ni katuruturua kakawakiia mwaane n te Nakoanibonga ae te Merekiteraka ao aine n te Botaki n Aine ni kamatebwaia te maroro ibukin te Tabati anne.

Naake a ira te kaua n Reirei n Tabati a kaungaaki bwa a na kamatebwaia ao n uotii nakon te kiraati maroro ake a koreaki n te maekattiin n te kabanea ni maungatabu ni kabuta.

Tabeua iango ibukin Katauraoan te Reirei man Maroroo

Tataro bwa te Tamnei ae Raoiroi e na mena iroum ngkana ko

kamatebwai ao n reirei iaon (taian) maroro. Ko kona ni kaririaki bwa ko na katauraoi reirei man bwaai tabeua, ma te maroro n te maungatabu bon karikiram aika a tia ni kariaiakaki. Tabem bwa ko na buokiia aomata n reiakina ao ni maiuakina te euangkerio are e reireiaki taekana n te maungatabu ae e a tibwa otinako man te maungatabu n te Ekaretia.

Manga rinanon (taian) maroro, taratarai koaua ao reirei ake a kaitara ma kainnanoia kaain te kiraati. Taratarai naba karaki, kiibu nakon koroboki aika a tabu, ao mwakoro n taeka man (taian)maroro ake a na buokiko n reiakinii koaua aikai..

Karaoa karinan aron reiakinan koaua ao reirei. Am karinan e riai ni kairii titiraki ake e na buokiia kaain am kiraati.

- Taratarai koaua ao reirei n (taian) maroro.
- Iangoi nanoia.
- Tibwa te oota, iango, atatai, ao koaua nako.
- Karaoi reirei ao koaua aikai ni maiuia.

NAMWAKAINA	KAAUA N -TABATI BWAAI N REIREI
Nobembwa 2010–Eberi 2011	Maroro aika a boretiaki n Nobembwa 2010 <i>Riaona</i> *
Meei 2011–Okitobwa 2011	Maroro a boretiaki ni Meei 2011 <i>Riaona</i> *

* Maroroo aikai a tauraoi (n taetae aika mwaiti) n conference.lds.org.

Mai iroun Beretitenti Dieter F. Uchtdorf
Kauoman ni Kauntira n te Moan Beretitentii

Ni Kaineti ma Bwaai Aika A Kakawaki Riki

Ngkana te maiu ma birina ae waekoa ao mwaitin korakain te iango ma te rabwata e karika te kanganga nakoim n namakina te kukurei, ngaia ngkanne aio te tai ae tamara ni manga iangoia bwa tera bwaai aika a kakawaki riki.

E bon kamimii bwa mwaitira ae ti kona n reiakinna ibukin te maiu man kamatebwai an aron rikina. Te katotoo, taan rabakau a kona n tarai bwain aroka ao ni karaoi aia kekeeti ibukin tauan kanoan te bong ao rikiraken bwaai tebubua ao ni ngaa n ririki aika nako. Te bwai teuana ae ti reiakinna man kamatebwai an rikiraken aroka bwa n tain te tiitien ngkana a nakoraoi bwaai, ao aroka a rikirake n aron teia ae tamara. E ngae n anne, n tain te tiitien ike rikiraken bwaai aki raoiroi, aroka a kerikaaki maiuia ao a kabanei korakoraia nakon bwaai aika uarereke aika kakawaki ibukin maiuia.

N te tai aei tabeman mai iroumi a na bae ni iangoia. "A bon bane n rangin tamara ao n tikiraoi ma tera ae e na karaoaki nakon kakibaan te wanikiba?" E raoiroi, n na tuangko.

Ko a tia ni mena inanon te wanikiba ao n rinan te angibuaka? Te bwai ae

riiriki n tain te angibuaka bon te bitaki ni mwaingin te eea are e karika moan te wanikiba n tebe rake ao rikaaki, n raraiai ao ni karika baina ni waerake ao n ruo. Ngkai a kateaki wanikiba ni kitarai angibuaka aika korakora iaon bwaai nako are kona ni kaitibo ma ngaia iaon mwanangam, e na bae ni kamwengabuaka nakoia bwatintia.

Tera am kantatinga n te bwai ae a karaoia bwairati ngkana a kaitibo ma angibuaka? Te bwairati ae ataein te reirei e iangoia bwa te butimwaaka ae rikirake bon te kawai ae tamara ibukina bwa a na kona n rinan te angibuaka n te tai ae waekoa. Ma anne te bwai ae kaairua karaoana. Bwairati aika mwaatai a oota bwa iai te buti ae tau ni kona ni mwaing rinan te angibuaka are e na kauarerekeia mwiin te angibuaka ae buakaka. Ao angin te tai e nanonaki bwa e na kauarerekeia te buti. Te reirei ae ti tebo naba nakon baika a tabuki ni kateaki inanon kawai

ibukiia turaiwa bwa a na kauarereka butia iaon te kawai.

Mangaia are, bon te reirei ae tamara bwa ko na karaurau teutana, kamatoa te buti, ao ni kabanea am tai ni bwaai aika kakawaki ngkana ko rinan te bwaai aika matoatoa.

Butin te Maiu ae Boou

Aio te reirei ae beebeete ma e kangaanga reiakinna. E taraa ni koaua ngkana a kabwarabwaraa taikan aroka ke angibuaka ma e kamimii bwa e kanga ni bebeete aron manuokinan te reirei aei ngkana a nang maiuakinaki reirei aikai inanon maiura ni katoa bong. Ngkana e rikirake te kua, ngkana e kaoti te maraki, ngkana e roko te kainnano, angin naba te tai ti kataia ni kateimatoa taikan te kawaekoa ke ni kabaitii, n iangoia ni kabirimwakaan butira, ti na bon maiu raoi.

Teuana ma ibuakon katein te maiu ae boou e taraa n ae ti mwananga n te biri ae rikirake birimwaakana, n aki ongei angibuaka ke baika a tutuki.

Ti na kaota te koaua, e boni bebeete ae kona tabetabe. Ti kona ni iangoi rinanin ara mwakuri are ti na kona ni kamauna ara tai are ti baireia. Tabeman a iangoia naba bwa kakawakia i bon irouia e katan iaan rinanin bwaai aika a na kakoroaki bukiia. A kaona aia tai ni motirawa n aia tai ma rinanin boowi ao bwaai aika uarereke—inanon naba aia tai ni kua ao ni kainnano. Ibukina ngkai a karika te kanganga nakon maiuia, a namakina te rawawata, uarereken te kukurei, ao e a karoko namakinana bwa tera nanon maiuia.

E taekinaki bwa te tamara, ngkana e karaoaki n ae korakora, e kona n riki bwa onean mwiina. Ni kauataaoan katabetabeakin ara bong ti na kokoaua

bwa e na karokoira n aron aei. Iai te botoniango ike tokanikai a kona n riki bwa bwai ni kainikatonga ao kantani-nga aika korakora a kona n riki bwa bwaai n tutuuki.

Tera Aron Katokana?

Te aomata ae wanawana e ataia ao e maiuakina te reirei ibukin aroka ao angibuaka. A totokoa te karirii are ko na rootaki iai ni korakoran te maiu ni katoa bong. A ira te reirei, "E korakora riki n te maiu nakon karikirakean te buti."¹ Ni uarerekena, a kabanei aia tai iaon bwaai aika a kakawaki riki.

Unimwaane Dallin H Oaks, inanon te maungatabu ni kabuta ae a tiba nako, e reirei, "Ti riai ni karabwa nanora ni bwaai aika tamaraa n te aro bwa ti aonga n rinea tabeman ake a tamaraa ke a raoiroi ibukina ngkai a karikirakea te onimaki iroun te Uea Iesu Kristo ao ni kakorakora ara utu."²

Te ukeuke ibukin bwaai aika raoiroi e kairiri ni koaua nakon aan reirein ana euangkerio Iesu Kristo—te koaua ae bebete ao ae tikiraoi are e kaotaki nakoira mairoun ae mwamwannano, ae akea tokina, ao Tamara are i Karawa ae ataibwai. Aan tuua ao reirei, e bon bebete tau ibukin te ataei ni mataata iai, ni katauraoi kaeka nakon titiraki aika matoatoa ibukin te maiu.

Iai te tamaraa ao te oota are e roko man te bwai ae bebete are tiaki kaitau iai n tabetai inanon ara iango ibukin kaeka aika kanganga.

Te katotoo, e aki maan imwiia taan mwanganaga nako karawa ao taan mwamwananga i Karawa a katobibia te aonaaba a nooria bwa boro been aki kona ni mwakuri i Karawa. Ao tabeman aomata aika rangin wanawana a nako ni mwakuri ibukin katokan aia kanganga. E kabanea teuana tengaa te aoa ao mirion karoana ma, n tokina, a karoa te been are e na kona ni koroboki n taabo nako, inanon aekaki nako ni kabuehue, ao iaon aekaki nako tinaniku. Ma a kanga taan mwanganaga nako karawa ao taan ni mwamwananga i Karawa ni kona ni waaki ni karokoa a katoka te kanganga? A bon tii kabonganaa te bentira.

Leonardo da Vinci e koreaki ana taeka ngke e kangai bwa "Te bwai ae beebeete bon te kabanea n tamaraa."³ Ngkana ti tarai aan reirei n te baire ni kakukurei, te Baire ni Kamaiu, ti kona ni kina ao ni kakaitau ni maatataia ao beebeeteia baireaia ao tamaraan ana ataibwai Tamara are i Karawa. Imwiina, ni bitii kawaira nakon Kawaina bon te moan waaki n ara ataibwai.

Te Mwaaka ibukin Aan Bwaai

E taekinaki n te karaki bwa te tia kaira te takakaro te butibooro i Amerika ae rangi ni kinaaki Vince Lomvardi iai ana kamataku ae karao-aki ni moan bongin te kataneiai. E na taua ieta te booro ni butibooro, ni ka-otia nakoia taan takakaro ake a kaman takakaro inanon ririki aika mwaiti, ao n taku, "Mwaane . . . aio bon te booro ni butibooro." E taetae iaon tiaaitina ao taraakina, ao aron oreana, n uotaki, ke ni bwaatinaaki. E kairia nako kaain te tiim nakon te marae ae akea kaaina ao n taku, "Aio bon te marae ni butibooro. E nakonako ni karauniia, ni kabwarabwaraa te tiaaiti, taraakina, tuua, ao aron karaoon te takakaro."⁴

Te tia kaira te takakaro aei e ataia bwa e ngae ngke taan takakaro aika mwaatai, ao boni kaain te tiim, a kona n riki ni korakora tii man ataakin arona aika bebete. A kona ni kabanea aia tai ni kataneiai n takakaro ni kakamwani-nga, ma ni karokoa a karinea tuan aan te takakaro, a na aki kona n riki bwa tiambion n te tiim.

I taku bwa angia mai buakoara a mataata raoi bwa e kanga aron kakawaki ataakin arona aika bebete. Bon tii ngaira n tai tabetai ti katabetabeaki ni bwaai aika mwaiti are a taraa riki n anaaki nanora iai.

Kunnikai aika korobokiaki, buoka ibukin kareke rongorongo aika anai nano, bwaai ni mwakuri aika maiu n teiti ao ni beebeete—a bane n ibuo-buoki ngkana a kabonganaki raoi—a kona n riki bwa bwaai ni katika te nano ke te kaokoroaki mairouia tabeman aomata.

E ngae ngke ibuakon bwanaia ao aia rinerine aomata, te mwaane ae

nanorinano mai Kariraia e tei ma baina aika tangaina n tataninga, boni Ngaia te rongorongo ae bebete: "Nako mai, ao irirai."⁵ Ao e aki taetae n te meka-boon ma e taetae, n te bwanaa ae uarereke.⁶ E rangi ni beebeete ibukin aan rongorongon te euangkerio ni bua ibuakon te rongorongo ae raanga nako are e oroira ni itera nako.

Koroboki aika tabu ao aia taeka burabeti aika maiu e anga kakawakin aan reirei ao tuan te euangkerio. Bukina ngkai ti oki nakon aan reirei aikai, nakon tuua aika itiaki ibukina bwa mataroa nakon koaua aika a nano nanoia. Boni mataroa n rinanon bwaai aika a katekenano ke are a riaon ara kona-bwai n oota iai. Baika a bebete aikai, aan reirei bon kiing nakon maiuakinan te rau ma te Atua ao aomata. Bon kiing ibukin kaukan mataroan nako karawa. A kairira nakon te rau, kimwareirei, ao ni mataata bwa Tamara are i Karawa e a tia ni berita nakoia Natina ake a ongo ao n ongeaaba Irouna.

Tariu ao mwaneu aika kam tangiraki, ti na karekea ae tamaraa ni karau-rua teutana, ni waaki ma te buti ibukin bwaai aika bon tau, kabanea ara tai iaon ae kakawaki, ni kaurei matara, ao n noori ni koaua bwaai aika kakawaki riki. Ti na kabanea raoi nanora ibukin aan reirei are e a tia n anga Tamara are i Karawa nakon Natina are a na katea aan maiuia ae mamate bwa e na tamaraa e na kakabwaiaaki ma berita ibukin te kukurei ae akea tokina. "A na reireiniira ni karoai "bwaai aikai ni kabane . . . inanon te wanawana ao n te babaire raoi; bwa e aki katauaki bwa [ti] na kabirimwaakaira riki nakon are [ti kon] n riaon korakorara, ao ni . . . karekea te kaniwanga."⁷

Tariu ao mwaneu, n nanomatoa ni karoai bwaai aika kakawaki riki e na kairiira nakon te Tia Kamaiu ibukin te aonaaba. Anne bukina ngkai ti taekina Kristo, ti kimwareirei inanon Kristo, ti angareirei n taekan Kristo. . . bwa [ti] na ataia bwa tera te buoka ae ti na kakaea ibukin kabwaraan ara bure."⁸ Inanon kanganga, raoraoma, ao te kawaeko a n te maiu ae boou, aio bon te "kawai riki ae moan te tamaraa."⁹

Ngkanne Tera Aan Bwaai aikai?

Ngkana ti oki nakon Tamara are i Karawa ao n ukora Ana ataibwai ni kaineti ma bwaai aika a kakawaki riki, ti reiakinna ni kaokioka riki kakawakin aua kiing aika irekereke: ma Atuara, ma ara utu, ma raora n aiarora, ao ngaira. Ngkana ti tarai oin maiura ma te nano ae tauraoi ti na noora are ti raroa man te kawai ae moan te tamaroa. Matara ibukin ara atatai a kaukaki, ao ti na nooria bwa tera ae riai ni karoaki ni kaitiakii nanora ao ni manga bita maiura.

Te moan, ara reitaki ma te Atua e bon rangin tabu ao ni kakawaki. Ngaira Natina n tamnei. Boni ngaia Tamara. E kantaninga bwa ti na kukurei. Ngkana ti ukoukorii, ngkai ti reiakinna taekan Natina Iesu Kristo, ngkai ti kauki nanora nakon ana kairiri te Tamnei ae Raoiroi, maiura a na rikirake ni matoatoa ao ni kamanoaki. Ti rinanon te rau ae korakora, kimwareirei, ao te tokanikai ngkai ti karoa ara kabanea n tamaroa ni maiu ni kaineti ma ana baire te Atua ae akea tokina ao ni kawakin Ana tua.

Ti katamaroa ara reitaki ma Tamara are i Karawa man reiakinana; man te reitaki ma Ngaia, n rairan nanora man ara kairua, ao n teimatoa n irira Iesu Kristo; ibukina “akea temanna ae kona n roko iroun te Tama, ma mairoun [Kristo].”¹⁰ Ni kakorakora ara reitaki ma te Atua ti kainnanoi taai aika uaana ti ngaira ma Ngaia. Ni kabaneakin ara tai ma te rau iaon te tataro ae onoti ao te kamatebwai ni koroboki aika tabu, n ukeuke n taai nako n tau ibukin karekean te rekomentae ae ngkai nakon te tembora—aikai baika a wanawana ni kawakinaki ibukin ara tai ao konabwai ni kaniira riki nakon Tamara are i Karawa. Ti na kakauongo nakon ana kakao te tia areru “Teimatoa, kam na atia bwa te Atua Ngai.”¹¹

Ara kauoua ni kiing ibukin te reitaki bon ma ara utu. Ngkai “bon akea ae kona ni kaboa mwiin te kairua”¹² ikai, ti na riai ni moan bwaia ara tai iaon ara utu. Ti katea ara reitaki ma ara utu n ae matoatoa ao n tangiraki man karoan bwaai aika bebete ni kabane, n aron te katairiki n te utu, ao te bootaki n utu n te tairiki, ao ni karekean te kukurei. N

te reitaki n te utu *tangira* e tibeeringiaki raoi ni kangai *t-a-i*, tai. Ni karekeea ara tai ibukin temanna n tatabemaniia bon te kiing ibukin te rau inanon te mweena. Ti reiakinna imarenara, temanna ma temanna. Ti reiakinna mairoura n tatabemaniira ao ti kakaitau n te bitaki n aiaroia naba ara aomata. Ti katea te kabaeki mai karawa ma tabeman n tatabemaniia ngkai ti kawara te Atua ni kabane rinanon te tataro n utu, kamatebwaian te euangkerio, ao te nebonebo n te Tabati.

Te kateniu ni kiing n reitaki areti karekeea bon raora n aomata. Ti katea te reitaki aei ibukin temanna ma temanna n teuana te tai—man te kakanamakin mwaaka nakon kainnanoia tabemwaang, beku ibukiia, ao n anga ara tai ao ara tarena. I bon rangi n riingaki n te kukurei iroun temanna te aine are karawawataki ma te kakeewenako n te ririki ao te aoraki mbaireana bwa e ngae ngke e aki kona ni karoa ae mwaiti, e kona ni kakaungo. Ao ni katoa wiiki e matakuakinia aomata ake a reke n te kanganga ao ni barananoia ao e kabanea ana tai ma ngaiia n ongoraa. Te kakabwaia tera mai irouna n rootii maiua aomata aika mwaiti.

Te kaua ni kiing ibukin te reitaki bon ma ngaira. E na taraa ni kamimii ni iangoa te reitaki ma ngaira, ma ti karoa. Tabeman aomata aki kona ni waaki i bon irouia. A taumwantai ao ni karinanoia i bon irouia ni kabane te bong ni karokoa a moanna n ribaia i bon irouia. I kona ni iangoia bwa kona kakerikaka te kawaekoa ao ni karaurau ni kinako raoi. Nakonako raoi, taratara otin taai, kukurei n ana karikibwai te Atua, iangoia raoi te koaua ibukin te euangkerio ae kaokaki, ao ni kakaea bwa tera ae a nanonna n onoti nakoim. Reiakinna bwa ko na kinako ngkai Tamara are i Karawa e kinako—ae natina te aine ae onoti ke natina te mwaane ma tibwangaia mai karawa.

Kimwareirei inanon te Euangkerio ae Itiaki

Tariu ma mwaneu, ti na wanawana. Ti na rairaki nako ranin tuan ana euangkerio Iesu Kristo ae itiaki ae e a tia

ni kaokaki. Ti na kimwareirei ni butimwaa n ootaia ao ni itiakiia. E manga kaukaki karawa. Ana euangkerio Iesu Kristo e mena iaon te aba teuana riki te tai, ao ana koaua aika bebete a ibuobuoki ni kabatiaa te kimwareirei!

Tariu ao mwaneu, ni koauana iai bukin kimwareireira. Ngkana te maiu ao birina ae kawaekoa ao mwaitin rawawata a karikii kanganga nakoim n namakina te kimwareirei, ngkanne tao ngkai ai bon te tai ae tamaroa ni kabanea am tai iaon te bwai ae kakawaki riki.

Te korakora e roko man te waaki ni kakukurei ae korakora man te teimatoa iaon aan te kateitei ae te koaua ao te oota. E roko man katuakan ara iango ao ara konabwai iaon aan ana euangkerio Iesu Kristo ae kaokaki. E roko man kanakoan ara iango nakon bwaai aika roko mai karawa aika kakawaki riki.

Ti na kabebetei maiura teutana. Ti na karoa te bitaki are kainanoaki ni manga kabotoi maiura iaon tabekirakean tamaroan ma bebeten, te kawai e mangori n aia reirei Kiritian—te kawai are e kairi n tainako nakon te maiu ae iai nanona, kukurei, ao te rau. Ibukin aei I tataro ngkai I katikui iroumi au kakabwaia, n arana ae tabu Iesu Kristo, amen.

BWAAI AIKA A NA TARAAKI

1. Mahatma Gandhi, n Larry Chang, *Wisdom for the Soul* (2006), 356.
2. Dallin H. Oaks, “Good, Better, Best,” *Riaona*, Nobembwa 2007, 107.
3. Leonardo da Vinci, in John Cook, comp., *The Book of Positive Quotations*, 2nd ed. (1993), 262.
4. Vince Lombardi, in Donald T. Phillips, *Run to Win: Vince Lombardi on Coaching and Leadership* (2001), 92.
5. Ruka 18:22.
6. Tara 1 Uea 19:12.
7. Motiaca 4:26
8. 2 Nibwaai 25:26.
9. 1 I-Korinto 12:31; Ita 12:11.
10. Ioane 14:6
11. Taian Areru 46:10.
12. J. E. McCulloch, *Home: The Savior of Civilization* (1924), 42; tara naba Ribooti n te Maungatabu, Eberi 1935, 116.